

Ю. О. Кузьменко

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ К АНАЛИТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье раскрыто организацию процесса обучения взрослых, определены общие положения подготовки государственных служащих к аналитической деятельности в системе последиplomного образования.

Ключевые слова: аналитическая деятельность, последиplomное образование, государственные служащие.

Yu. O. Kuzmenko

PECULIARITIES OF PREPARING GOVERNMENT EMPLOYEES FOR ANALYTICAL ACTIVITY

The article deals with general ideas of preparing government employees for the analytical activity in the system of post-graduate education and its main peculiarities. It is determined that the organization of the educational process has its unique specificity, which is conditioned by its physiological, psychological, social, professional peculiarities. It is defined that one of the main features of preparing government employees for the analytical activity in the system of post-graduate education is realization of andragogic and acmeologic principles of professional training. Generalization of the domestic and foreign experience allowed us to define the main ideas of training government employees for the analytical activity in the system of post-graduate education. Basing on the andragogic and acmeologic principles we have defined the main foundations of vocational training of government employees in the system of post-graduate education, in particular, in the process of their preparation for the analytical activity, namely: 1) government employees have the leading role in the process of their training (because he is one who study, but not the one, who is being taught); 2) a government employee is intent on self-realization, independence, self-management; 3) a government employee, who studies, has a certain life experience (everyday, social, professional one), which can be used as an important component of his and his colleagues' training; 4) a government employee studies in order to solve an important life problem and to achieve a certain goal; 5) a government employee, who studies, counts upon applying skills and abilities, obtained in the educational process; 6) training activity of government employees is in a great degree determined by social and psychological factors, which limit or provide the educational process; 7) the training process of government employees is organized in a form of common activity of students and teachers at all its stages: planning, realization, assessment, and the process of correction; 8) orientation of training government employees to their progressive personal vocational development to the professional level.

Keywords: analytics, post-graduate education, government employees.

Подано до редакції

УДК: 378.147:159.955

М. С. Курач

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті звертається увага на важливість використання художньо-проектної діяльності у процесі розвитку творчих здібностей студентів – майбутніх учителів технологій. Подається порівняльний аналіз та конкретизація понять «творчість» і «креативність», підкреслюється їх роль у сучасному суспільстві та у процесі розвитку особистості педагога. Наголошується на важливості використання проектно-технологічного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів як засобу розвитку їх творчого потенціалу та формування креативності.

Ключові слова: художньо-проектна діяльність, розвиток творчих здібностей, творча особистість, творчість, креативність, майбутні учителі технологій, проектно-технологічний підхід.

Постановка проблеми. Сьогодні ставить нові вимоги щодо підготовки студентів – майбутніх учителів технологій, які поряд із високою освіченістю, вихованістю, належним рівнем фахової підготовки повинні володіти високим рівнем творчих здібностей та креативністю.

Саме творчість і креативність в останні десятиліття входять до числа найбільш уживаних слів серед фахівців різних галузей та постійно зустрічаються в

резюме і оголошеннях про вакансії на роботу, саме творчості і креативності потребує сьогоднішній ринок праці та згідно соціальних прогнозів – ринок праці майбутнього.

З огляду на актуальність зазначеної вище проблематики **метою** даної статті є обґрунтування необхідності та пошук можливостей розвитку творчих здібностей та (або) формування креативності у студентів

– майбутніх учителів технологій в процесі їх художньо-проектної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчості та креативності особистості висвітлена у багатьох дослідженнях філософів (Є.Басін, М.Бердяєв, Д.Говорун та ін.); мистецтвознавців (В.Аронов, М.Волков, О.Тарасенко та ін.); психологів (Д.Богоявленська, Л.Виготський, А.Маслоу, Я.Пономарьов, С.Рубінштейн, та ін.); педагогів (В.Бутенко, І.Зязюн, В.Крутецький, Б.Ліхачов, В.Моляко, О.Рудницька В.Сластьонін, та ін.).

Коли заходить мова про креативність, то неодмінно виникає питання: наскільки креативність і творчість подібні чи несхожі між собою, а, можливо, це одне й теж? Адже суть нібито то однакова, хоча все-таки деякі змістові розбіжності відчуються.

Слово «креативність» є неологізмом, тобто новим словом. Воно прийшло в нашу мову з англійської, і є дослівним аналогом слова *creativity*, що в перекладі має два значення:

1. *творчість, як процес;*
2. *креативність, як властивість особистості.*

У Філософському словнику дається таке визначення творчості: «Творчість – процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності» [7, с. 405].

Звідси виходить, що лише завдяки творчій діяльності людей можливий розвиток науки, техніки, мистецтва, освіти, державності і всього іншого. Саме завдяки творчості можливий будь-який прогрес.

Філософ та психолог А. Г. Спіркін розглядає творчість як «мислительну і практичну діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу та духовної культури.» [6, с. 322].

Термін «креативність» у науковій літературі вперше з'явився завдяки працям американського психолога Дж. Гілфорда в 60-х роках ХХ ст. для позначення здатності індивіда до творчості, проте і сьогодні немає єдиної думки щодо визначення цього поняття.

Так, О. Куцевол креативність визначає як «інтегративну сукупність якостей особистості, що визначає її готовність до творчості в будь-яких сферах людської діяльності; як творчі здібності людини, котрі можуть проявлятися у мисленні, почуттях і діях; як здатність породжувати різноманітні оригінальні ідеї» [3, с. 49].

В.Фрицюк вважає, що креативність – «динамічна, інтегративна особистісна характеристика, яка визначає здатність до творчості і є умовою самореалізації особистості» [8, с. 15].

У педагогічному словнику термін «креативність» означає творчі можливості (здатності) людини, які можуть виявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності; це здатність породжувати

безліч різноманітних оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності [1, с. 158].

Виклад основного матеріалу. На основі порівнянь тлумачення цих термінів можна зробити висновок, що творчість – це процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності або результат цього процесу, тоді як креативність – це творчі здібності індивіда, що характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення і входять в структуру обдарованості або таланту.

Тобто одне і теж англійське слово *creativity* несе дещо різні смислові відтінки в українському перекладі. Коли ми говоримо про людину англійською мовою, *creative*, то в цьому випадку ми розуміємо всю сукупність значень: творча, креативна, оригінальна, нестандартна... В українській же мові нам доводиться підбирати як краще назвати цю *creative* людину – творчою чи креативною, оскільки з причини різних змістових наповнень перекладу слова *creativity*, та недооцінення змісту цього поняття ми часто здійснюємо поділ людей на творчих і креативних. І дуже часто для багатьох з нас творчі люди, це такі люди, як художники, письменники, модельєри, фотографи, які творчо реалізуються через різні види творчої діяльності. У той час як люди креативні – це більше характеристика людей бізнесу: дизайнерів, рекламистів, маркетологів, бренд-менеджерів. Тому що творчість часом звучить ніби як духовно і піднесено, а креативність – це все-таки щось більш матеріальне. До того ж зараз простежується зміщення змісту слова «креативний» у напрямку слів: «оригінальний», «незвичайний», «нестандартний».

Узагальнюючи спільні риси понять «творчість» і «креативність», можна констатувати, що в будь-якому випадку, ключовим у їх змісті є процес створення нового. Неважливо в якій сфері працює людина і для чого вона щось створює. Головне, що вона творить! А вміння створювати є ключовим в даний час, тому що саме творчі особистості генерують нове, неповторне у всіх сферах людської діяльності, без чого неможливий прогрес людства ні в матеріальному, ні в духовному плані.

Отже, креативність як здатність до творчості є однією з головних рис фахівця будь-якої галузі, в тому числі і галузі освіти. Національна державна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) передбачає впровадження національної освіти та спрямування її на формування креативної особистості. В реалізації цих завдань головне місце відводиться школі та вчителю.

Тому, передусім, важливо визначити якості, якими повинен володіти креативний педагог. Підходів до цієї проблеми в сучасній науковій літературі існує багато. Наприклад, згідно з поглядами С. Сисоевої до ознак педагогічної креативності належать: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-перетворювальний стиль мислення; розвинені інтеле-

ктуально-логічні здібності (уміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення, творча фантазія; розвинуте уявлення; специфічні особистісні якості (любов до дітей; безкорисність; готовність до розумного ризику в професійній діяльності; цілеспрямованість; допитливість; самостійність; наполегливість; ентузіазм); специфічні мотиви (необхідність реалізувати своє «Я»; бажання бути визнаним; творчий інтерес; захопленість творчим процесом, своєю працею, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах своєї педагогічної праці); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури [5, с. 99].

Формування творчих здібностей майбутніх педагогів необхідно здійснювати на основі застосування методології креативної педагогіки, яка передбачає опанування майбутніми учителями вмінь розробляти нестандартні, оригінальні способи й методи навчання; розвиток їхніх творчих здібностей й нахилів; забезпечення їх інструментарієм подолання психологічних бар'єрів мислення тощо. Реалізація методології креативної педагогіки передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, за якої студент – майбутній педагог стає творцем, основний навчальний матеріал – засобом досягнення творчої мети, а між викладачем та студентом встановлюються довірливі партнерські стосунки.

Виходячи з концепції творчості Я. Пономарьова, креативну педагогіку слід розглядати як фундаментальну науку – галузь загальної педагогіки, яка вбирає в себе результати психології творчості. Елементи творчості, притаманні будь-якому виду діяльності, мають велике значення для навчання й особистісного розвитку людини, є запорукою емоційного здоров'я. Саме тому включення до педагогіки проблем наукової, технічної, художньої творчості не тільки зближує навчання з наукою, технікою, мистецтвом, а й, безумовно, сприяє формуванню особистості як творчої, розвитку її талантів й обдарованості [4, с.84].

Процес розвитку креативності майбутнього педагога на думку О. Дунаєвої відбуватиметься більш продуктивно завдяки впровадженню інтерактивної технології, змістову основу якої складають такі педагогічні умови, як усвідомлення студентами на рівні переконань соціально-професійної вагомості педагогічної креативності через організацію педагогічного спілкування в підсистемі «викладач-студент-учень», створення педагогічно-креативного середовища у вищій школі та сприяння розвитку позитивної професійної Я-концепції майбутніх учителів [2].

Згідно з поглядами В. Фрицок [8], високого рівня креативності майбутніх учителів в процесі професійної підготовки можна досягти за таких педагогічних умов:

- розвиток творчої мотивації;
- формування чітких уявлень про сутність креативності;

- активізація самостійної творчо-пошукової діяльності;
- забезпечення зразків креативної поведінки;
- створення підтримуючого середовища.

Загалом погоджуючись зі згаданими вище підходами дослідників щодо розвитку креативності студентів, вважаємо, що одним із найдієвіших способів розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій є їх залучення до художньо-проектної діяльності. Адже саме цей вид навчальної роботи є панівним згідно діючої навчальної програми з трудового навчання в сучасній школі, оскільки несе в собі величезний навчальний, виховний і розвиваючий потенціал, і саме цей вид діяльності активно впроваджується в процес підготовки майбутніх учителів трудового навчання (учителів технологій).

Варто зазначити, що художнє проектування як елемент проектно-технологічного підходу до трудового навчання школярів та фахової підготовки майбутніх учителів за правильної реалізації дає змогу і здійснити формування чітких уявлень про сутність креативності, і активізувати самостійну творчо-пошукову діяльність, і забезпечити розвиток творчої мотивації і багато-багато «і», необхідних для розвитку креативної особистості.

В основі ж проектно-технологічної системи трудового навчання лежить метод проектів – технологія, що окрім трудової підготовки учнів має бути домінуючою і в процесі фахової підготовки вчителя трудового навчання.

Метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особистості учня, розвиток його інтелектуальних і фізичних можливостей, волевих якостей і творчих здібностей у процесі створення під контролем педагога нових продуктів і послуг, що володіють об'єктивною або суб'єктивною новизною та мають практичну значущість [1].

Метод проектів ґрунтується на розвитку пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно здобувати знання й орієнтуватися в інформаційному суспільстві, продуктивно мислити. Іншими словами, під методом проектів розуміють спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним практичним результатом, оформленим належним чином.

Позитивний вплив роботи над творчим проектом на розвиток креативності студентів забезпечується активним характером їх навчально-пізнавальної діяльності. Адже, як зазначав А. С. Шведерский: «Талант розвивається і формується тільки в умовах, що сприяють індивідуальному розвитку особистості. Ці умови передбачають, що все має бути спрямоване на таку організацію навчального процесу, таку його цілісність, де всі предмети активізували б творчий потенціал людини, пробуджували б його духовні сили, спрагу творчості, де методика викладання будь-якого

предмета виключала б пасивні сприйняття готових знань, висновків і точок зору» [9, с. 394].

У плані підготовки майбутніх учителів трудового навчання нас головним чином цікавить розвиток їх креативності та можливості перенесення ними цієї якості в майбутню педагогічну діяльність.

Художньо-проектна діяльність студентів притаманна більшості творчих проектів, над якими їм доводиться працювати. Це і розробка форми об'єкта проектування; і виявлення цікавих та неординарних способів його побудови; і пошук варіантів оздоблення та декорування; і визначення середовища його використання, і багато іншого, що являє собою велике поле для розвитку уяви, фантазії, творчих здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дунаєва О. М. Формування педагогічної креативності майбутніх учителів в процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. М. Дунаєва. – Вінниця, 2008. – 20 с.
3. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури / О. М. Куцевол. – Вінниця : Глобус-прес, 2006. – 348 с.
4. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев – М. : Педагогика, 1976. – 280 с.
5. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : [підручник] / С. О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.

REFERENCES

1. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Dunaieva, O. M. (2008). *Formuvannia pedahohichnoi kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv v protsesi profesiinoi pidhotovky [Formation of pedagogical creativity of future teachers in the process of training]. Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
3. Kutsevol, O. M. (2006). *Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv literatury [Theoretical and methodological foundations of the creativity of future teachers of literature]*. Vinnytsia: Hlobus-pres [in Ukrainian].
4. Ponomarev, Ya. A. (1976). *Psikhologiya tvorchestva i pedagogika [The psychology of creativity and pedagogy]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].

М. С. Курач

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье обращается внимание на важность использования художественно-проектной деятельности в процессе развития творческих способностей студентов – будущих учителей технологий. Подается сравнительный

Висновки. Таким чином, залучення майбутніх учителів технологій до художньо-проектної діяльності повинно бути спрямованим на розвиток творчих здібностей, творчої ініціативи самостійності та креативності, що в свою чергу дозволить їм успішно виконувати проекти, створювати оригінальні предмети, а основне – формувати та розвивати креативні якості особистості школяра за такою схемою, з використанням тих форм і методів за якими навчались самі.

Перспективами подальших досліджень розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів може бути детальна розробка методики формування креативності, уточнення критеріїв та рівнів її сформованості.

6. Спиркин А. Г. Основы философии : Учеб. пособие для вузов / Александр Георгиевич Спиркин. – М. : Политиздат, 1988. – 592 с.
7. Філософський енциклопедичний словник // Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; під керівництвом В. І. Шинкарука. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
8. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. А. Фрицюк. – Вінниця, 2004. – 20 с.
9. Шведерский А. С. Можно ли учить тому, чему нельзя учить // Психология худож. творчества : Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. – Минск : Харвест, 1999. – 752 с.

5. Sysoieva, S. O. (2006). *Osnovy pedahohichnoi tvorchosti [Fundamentals of educational work]*. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
6. Spirkin, A. G. (1988). *Osnovy filosofii [Basics of philosophy]*. Moscow: Politizdat [in Russian].
7. Shynkaruk, V. I. (2002). (Eds.). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]*. Kyiv: Abrys, 2002 [in Ukrainian].
8. Frytsiuk, V. A. (2004). *Formuvannia kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv muzyky [Formation of future music teachers' creativity]. Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
9. Shvederskiy, A. S. (1999). *Mozhno li učit tomu, chemu nelzya učit [Can you teach what you can not teach?]*. Minsk: Kharvest [in Russian].

анализ и конкретизация понятий «творчество» и «креативность», подчеркивается их роль в современном обществе и в процессе развития личности педагога. Отмечается важность использования проектно-технологического подхода в процессе подготовки будущих учителей как средства развития их творческого потенциала и формирования креативности.

Ключевые слова: художественно-проектная деятельность, развитие творческих способностей, творческая личность, творчество, креативность, будущие учителя технологий, проектно-технологический подход.

M. S. Kurach

DEVELOPMENT OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES DURING ART AND DESIGN ACTIVITIES

The present raises new requirements for students' training – future teachers of technologies together with the high erudition, education, sufficient professional training should have a high level of artistic ability and creativity. The article deals with the comparative analysis and specification of the concepts of “art” and “creativity”, emphasizes their role in modern society and in the development of the teacher individuality. Based on comparisons of the interpretation of these terms the author indicates that art is the process of human activity that creates new quality material and spiritual values or the result of this process, while creativity comprises inventive individual abilities, characterized by willingness to create fundamentally new ideas that diverge from traditional or accepted patterns of thinking. The article draws attention to the importance of art and design activities in the development of creative abilities of students – future teachers of technologies. This type of training is prevailing under the current curriculum of labor education in the modern school as carries enormous educational, pedagogical and developmental potential, and this activity is being promoted in the training of future teachers of technologies. It is noted that the artistic design as an element of design and technological approach to the labor training of students and professional training of teachers, with proper realization, allows to activate self-creative search activities and to ensure the development of creative motivation necessary for the development of creative personality. The author substantiates the hypothesis that the involvement of future teachers of technologies in art and design activities should focus on the development of creative abilities, creative initiative, self-determination and creativity, which in turn will enable them to carry out projects successfully and to create original pieces, but the main thing – to shape and develop the creative abilities of students' personality in the following way, using the forms and methods by which they had studied themselves.

Keywords: art and design activities, development of creativity, creative personality, creativity, future teachers of technologies, design and technological approach.

Подано до редакції 06.06.14
